

Nr 155.

Av herr Ekman, i anledning av Kungl. Maj:ts förslag angående anslag till avlöning av lärarpersonalen vid folkskolor och fortsättningskolor.

I anslutning till den av mig tidigare väckta motionen, nr 46, om vissa till folkskoleväsendet utgående förslagsanslags förändring till reservationsanslag anhåller jag ytterligare få anföra följande.

En granskning av budgetredovisningarna för de senaste fem budgetåren visar, att betydande överskridningar ägt rum på anslagen till avlöning av lärarpersonalen vid folk- och fortsättningskolorna.

Anslaget till avlöning åt lärare vid folkskolor överskreds:

budgetåret 1926—27	med	.....	kr.	142,995: 07
„ 1927—28	„	.....	„	104,534: 58
„ 1928—29	„	.....	„	1,221,320: 50
„ 1929—30	„	.....	„	350,870: 92
„ 1930—31	„	.....	„	1,422,523: 56
eller under dessa fem år sammanlagt med kr				3,242,244: 63

Anslaget till avlöning av lärare vid fortsättningskolor överskreds:

budgetåret 1928—29	med	.....	kr.	412,209: 17
„ 1929—30	„	.....	„	515,166: 72
„ 1930—31	„	.....	„	466,411: 84
eller under dessa tre år sammanlagt med kr.				1,393,787: 73

I de flesta fall torde dessa överskridanden hava orsakats av inrättandet av nya skolor, läraravdelningar eller lärartjänster. Bestämmelserna härom intogs — efter det vederbörande skoldistrikt fattat beslut i ärendet — i det *reglemente*, som skall för varje skoldistrikt förslagsvis uppgöras för att, innan det träder i kraft, underställas domkapitlets eller i vissa fall skolöverstyrelsens prövning och *godkännande*.

Vad angår antalet lärare innehåller folkskolestadgan, § 2, att vid varje folkskola skall vara anställd minst 1 ordinarie lärare. Därutöver må till det antal, som *prövas nödigt*, anställas ordinarie, extra ordinarie eller biträdande lärare. Prövningen av behovet torde för närvarande formellt tillkomma skoldistriktet självt. Men det är en känd sak, att skoldistriktet därvidlag besluta under trycket av det alltid latent hotet om indragning av bidraget till lärarpersonalens avlöning, därest icke skolmyndigheternas — närmast folkskolinspektörernas — uppfattning av behovet efterkommes. Det vore säkerligen av gagn, om

från riksdagens sida ett uttalande gjordes om nödvändigheten att under nuvarande tryckta ekonomiska förhållanden i någon mån begränsa önskemålen beträffande folkskoleväsendets ytterligare utvidgning och fullkomning.

Om emellertid vid reglementenas prövning och fastställande i domkapitlen eller hos skolöverstyrelsen ett beslut av skoldistriktet om nya tjänsters inrättande icke kan sättas ur kraft, så äger dock domkapitlet resp. skolöverstyrelsen full frihet att besluta om tidpunkten, då beslutet skall träda i verkställighet. Därvid torde icke vara omöjligt att genom administrativa föreskrifter ordna så, att den fastställande myndigheten — domkapitlet resp. skolöverstyrelsen — före beslutets fattande kan vinna tillförlitlig kännedom om, huruvida medel till den nya tjänstens avlönande finnas inom ramen av det utav riksdagen för ändamålet beviljade anslaget. Är så icke fallet, synes det böra åligga vederbörande (skolöverstyrelsen, eventuellt efter anmälan av domkapitlet) att hos Kungl. Maj:t anmäla det ökade anslagsbehovet, och att först sedan genom riksdagens beslut anslaget i erforderlig grad ökats tidpunkten för den nya lärartjänstens inrättande fastställas. Det dröjsmål på högst ett år, som därav orsakas, torde i regel icke medföra någon nämnvärd olägenhet för folkundervisningen. Men för skoldistriktet, folkskolinspektörerna och de fastställande myndigheterna (domkapitlet och skolöverstyrelsen) blir tvånget att tänka på jämväl det allmännas kostnader för skolväsendets utökning en maning till eftertänksamhet och sparsamhet, så att ej vare sig statens eller kommunernas ekonomiska bärkraft alltför mycket överanstränges. Det synes dessutom vara en rimlig fordran, då staten betalar 90 % av lärarlönerna och i vissa fall hela lönen, att staten skall hava makt att säga nej, därest beslut om inrättande av ny lärartjänst icke är av verkligt behov påkallat.

Med anledning härav och under åberopande i övrigt av motiveringen till min motion nr 46 hemställer jag alltså — för den händelse att motionen nr 46 icke av riksdagen bifalles —,

att riksdagen måtte, i samband med prövningen av de av Kungl. Maj:t begärda anslagen till avlöning av lärarpersonalen vid folk- och fortsättningsskolor, i skrivelse till Kungl. Maj:t anhålla, att Kungl. Maj:t ville

dels från vederbörande myndigheter infordra och för riksdagen framlägga en noggrann och översiktlig redogörelse, avseende de fem sista budgetåren, för orsakerna till de betydande överskridandena av anslagen till avlöning åt lärarpersonalen vid folk- och fortsättningsskolor, som under dessa år ägt rum;

dels för riksdagen till godkännande eller avgivande av yttrande framlägga förslag till sådana åtgärder av legislativ eller administrativ art, att beslut om inrättande av nya skolor, undervisningsavdelningar eller lärartjänster vid folk- och fortsättnings-skolorna i regel icke må kunna fastställas eller träda i verkstäl-

lighet, utan att inrättandet därav är av oavvisligt behov påkallat och ej heller innan säkerhet vunnits för, att medel för ändamålet finnas tillgängliga inom ramen av de utav riksdagen för dess del beviljade anslag;

dels ock — på sätt Kungl. Maj:t kan finna lämpligt — vidtaga åtgärder för, att önskemål i fråga om folkskole- och fortsättnings-skoleväsendets vidare utveckling på olika orter i landet, vilka icke äro oundgängligen nödvändiga, under nu rådande ekonomiska svårigheter icke föras fram, utan anbefallas böra tills vidare anstå.

Stockholm den 22 januari 1932.

K. J. Ekman.